

Etik og magt i kommunikation

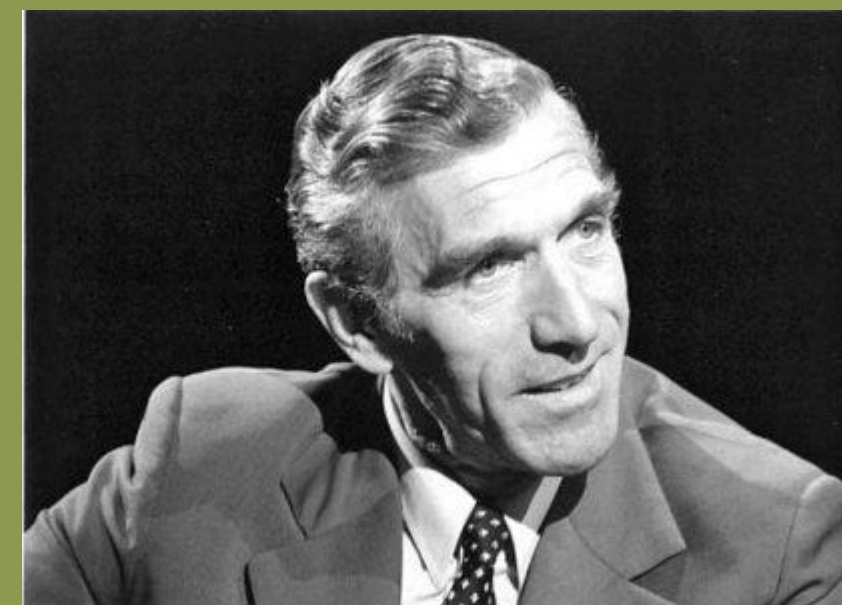
Man kan ikke "ikke kommunikere" og når vi kommunikerer med borgere som bruger alternativ og supplerende kommunikationsformer, træder både magt og etik frem som centrale aspekter vi altid skal have os for øje.

Det skal vi fordi det er et felt fuld af dilemmaer. For at nævne et par stykker:

- Når støtte bliver en begrænsning
- Når valg bliver illusioner
- Når tolkning bliver til overtagelse

Disse dilemmaer vil jeg udfolde lidt mere senere.

Paul Watzlawick

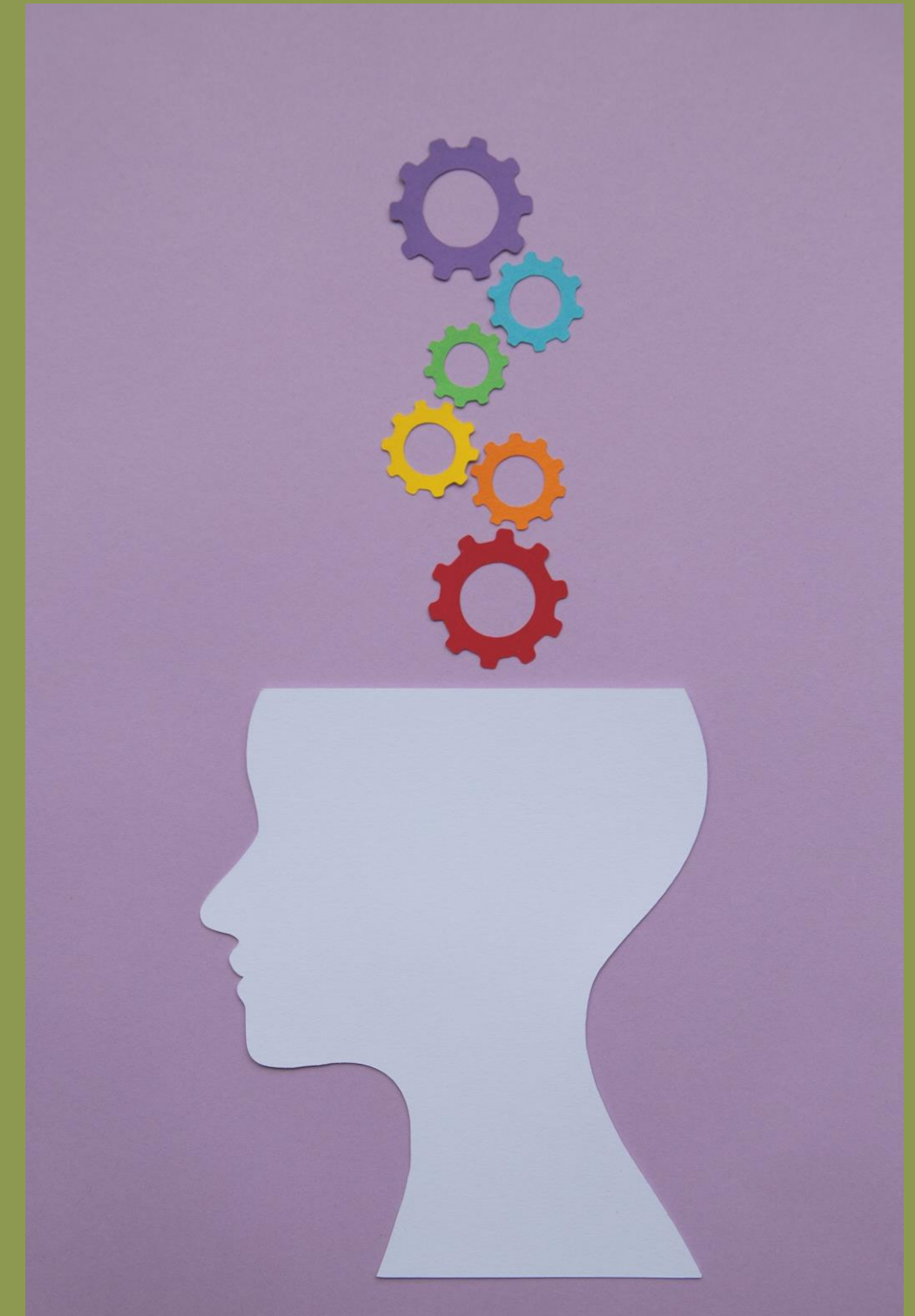
Østrigsk psykolog Paul Watzlawick (1921-2007) er manden bag citatet: *Man kan ikke ikke kommunikere.*

Hvad bringer den næste halve time?

Sikkert 100 nye spørgsmål, men ingen endegyldige svar :)

Et etisk dilemma kan defineres som *en vanskelig værdikonflikt*, hvor der skal træffes ét valg mellem flere handlingsalternativer. Et valg, hvis udfald får *konsekvenser* for andre mennesker.

Så jeg kommer ikke til at give jer svarerne på alle de spørgsmål som melder sig, men jeg håber at det giver stof til eftertanke og at det er en dialog som I vil tage med jer og fortsætte med jeres kollegaer på p-møder, på teammøde, til opfølgningsmøder, til pause-snakke og alle de andre sammenhænge hvor det er relevant.

Magtforholdet i kommunikation

Effektiv kommunikation

- Stiller krav til at både afsender og modtager forstår og fortolker budskabet korrekt.
- Det indebærer også aktiv lytning, empati og evnen til at tilpasse sig forskellige kommunikationsstile og -situationer.
- Kommunikation er aldrig neutral. Den, der har størst kontrol over, hvad der siges, hvornår det siges, og hvordan det forstås, har en form for magt. Når vi arbejder med ASK, bliver dette særligt tydeligt, fordi:

- ❖ De borger som bruger ASK er ofte afhængige af støttepersoner for at kommunikere. Hvis en borger bruger et kommunikationshjælpemiddel, er de afhængige af, at det virker, bliver opladet og opdateret.
- ❖ De kan være afhængige af, at personalet giver dem tid og mulighed for at udtrykke sig. Deres adgang til sprog og valg kan være begrænset af de ord, symboler eller muligheder, de får stillet til rådighed.
- ❖ Professionelle har en institutionel magt. De har kontrol over daglige rutiner, aktiviteter og beslutningsprocesser.

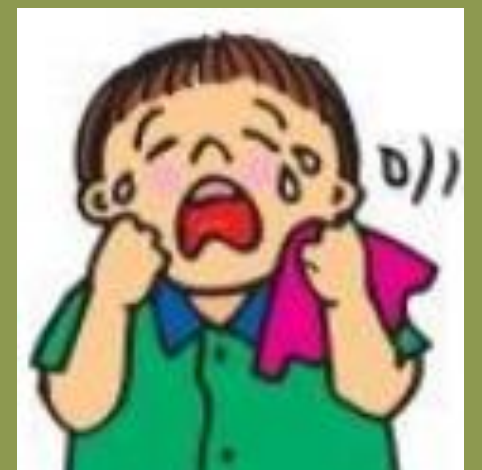
Fortsættes på
næste side...

- ❖ De vælger ofte, hvilke ord og symboler der bliver tilgængelige på ASK-redskaber. Vi er dem som beslutter hvilke muligheder borgeren får
- ❖ De bestemmer, hvornår og hvordan kommunikationen får plads i hverdagen. Hvor lang tid er der sat af under og mellem aktiviteter til kommunikation?

Hvad kan der ske hvis vi ikke er bevidste om dette?

De borgere som bruger ASK og er afhængige af den kommunikationsform, kan opleve, at de kun får lov til at kommunikere i bestemte situationer – fx under en struktureret aktivitet, men ikke i mere spontane, sociale øjeblikke. Dette kan føre til:

- **Frustration** over ikke at kunne udtrykke sig frit.
- **Passivitet** fordi de vænner sig til, at andre tolker og handler på deres vegne.
- **Mistet autonomi**, hvis de altid skal have tilladelse eller hjælp til at sige noget

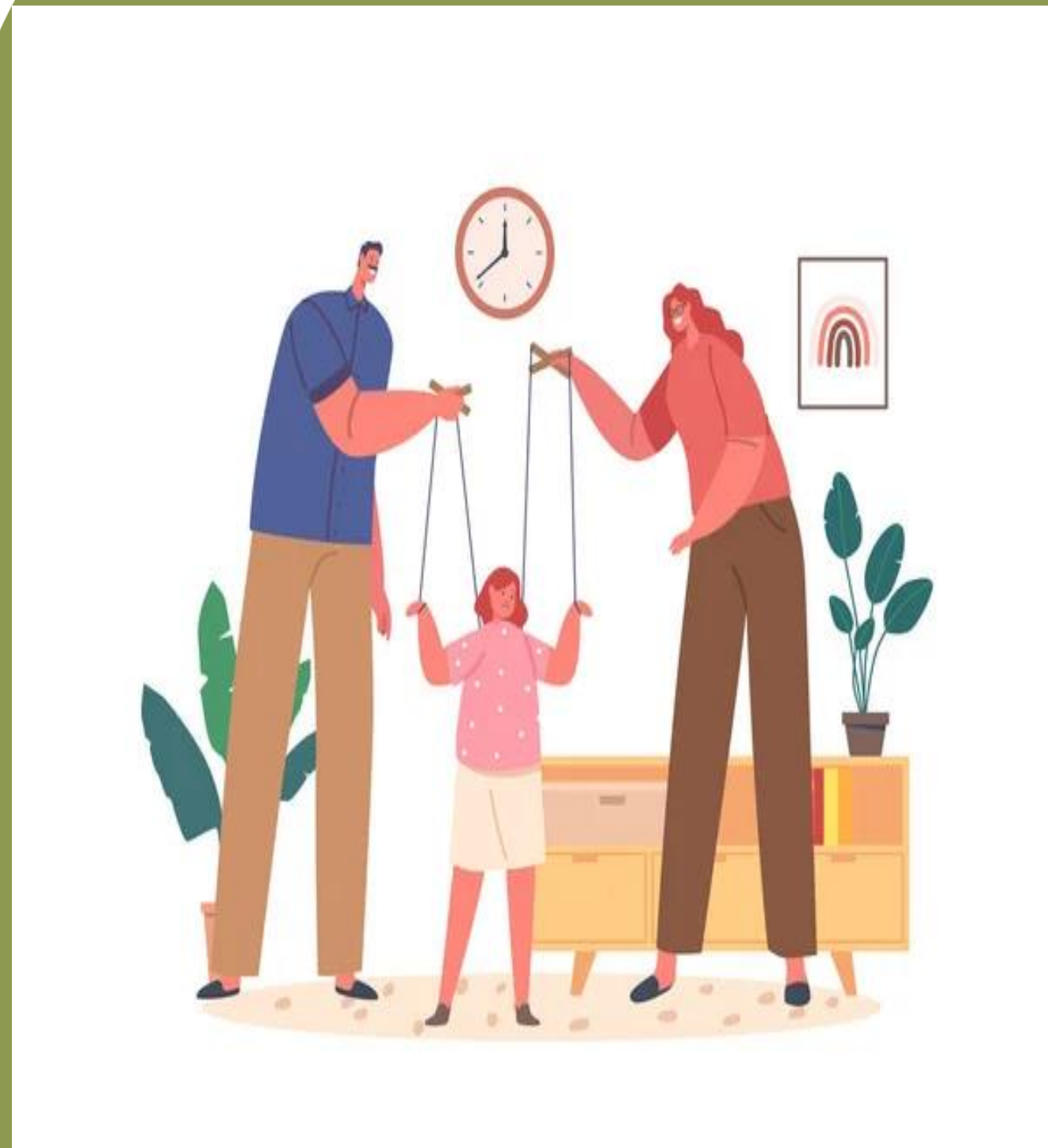

Når hjælp og støtte bliver en begrænsning og en barriere for selvbestemmelse

Situation: En borger bruger en talemaskine, men personalet har travlt og hjælper ofte ved at færdiggøre sætningerne for borgeren.

Dilemma: På den ene side kan det være tidsbesparende og hjælpe borgeren med at udtrykke sig hurtigere. På den anden side risikerer personalet at tage ordet fra borgeren og dermed begrænse deres mulighed for at kommunikere selvstændigt.

Refleksion: Hvordan sikrer vi, at vi støtter uden at styre? Hvornår er det passende at hjælpe, og hvornår bør vi give mere tid?

Når valg bliver illusioner

Situation: En borger bliver tilbudt valgmuligheder ved hjælp af billedsymboler, men de valgmuligheder, der præsenteres, er begrænset til, hvad personalet på forhånd har bestemt.

Dilemma: På den ene side giver ASK borgeren mulighed for at vælge, hvilket styrker deres autonomi. På den anden side er valgmulighederne ofte filtreret af de professionelle, hvilket kan skabe en illusion af frihed.

Refleksion: Hvordan sikrer vi, at borgerens valg reelt afspejler deres ønsker og behov? Hvordan kan vi skabe mere åbne valg, der tager udgangspunkt i borgerens egne initiativer?

Når tolkning bliver til overtagelse

Situation: En borger bruger kropssprog og mimik som deres primære kommunikationsform. Personalet har lært at aflæse borgerens signaler og fortolker ofte, hvad de mener – fx ved at sige: *"Jeg kan se, du gerne vil have en pause."*

Dilemma: På den ene side kan det være nødvendigt at tolke borgerens signaler for at sikre deres behov bliver mødt. På den anden side risikerer personalet at tage beslutninger på borgerens vegne uden sikkerhed for, at det var det, borgeren faktisk ønskede.

Refleksion: Hvordan sikrer vi, at vi aflæser borgerens signaler korrekt uden at tage over? Hvordan kan vi inddrage ASK for at give borgeren mulighed for at bekræfte eller korrigere vores tolkning?

Hvordan har vi så alle faktorer med i *alt* kommunikation?

Det kan vi nok ikke... Men vi kan:

- ✓ Giv borgeren tid og plads til at kommunikere – også når det kræver tålmodighed.
- ✓ Sørg for, at borgeren har reelle valg – og ikke kun dem, der er nemme eller praktiske.
- ✓ Vær bevidst om dit eget sprog – Undgå at tolke og afslutte sætninger for borgeren, hvis det ikke er nødvendigt.
- ✓ Lyt aktivt og anerkend borgerens kommunikation – også hvis den ikke kommer i en form, der er forventet.
- ✓ Brug magten til at give magten fra dig – Gør ASK-brugeren så selvstændig som muligt i deres kommunikation.

